

Jüdingen — Münsingen — D

Aug. Müller
Lehrer
Jüdingen

4

Aufsatz zur dritten Konferenz
1860.

Lefroyerhilfsmittler August Müller
in
Jüdingen.
W. Münsingen.

Thema:

Gründliche Anstellung des Volksunterrichts
in unserer Municipal Jüdingen

W. Münsingen, in seiner Abweisung und
des öffentlichen Aufstrebens in der
Länder n. der Provinz, beabsichtigt
den im ersten Heft des Magazins für
Pädagogik gegebenen Aufsatze zu
den Lefroyerhilfen August Müller.

A. Linneläsan.

a. Vokale.

a.

Ring a in fastbekantem Bilden

blibla: alt, arm, acker, färb, garb, salt, dah fäb, bap, lap, faw, gass,
sätz, smatz, wald, spratt, kraft, saft, kall, katz, smatzfä,
sätz, ratt, sätt, stall, fratz, frack, plätz, markt,
hältsr, halb, halm, karakter, darm, (ärrm) arrest, swate,
katt, warm, arg, stark, darbo, sulte, waltz, saffs, rawls,
wafot (waffot) häpot, (w) knast, prakit, slakt, waht,
wafll, frakt, maht, sahtl, trakt, akt (auf gubon).
gölat, (gufslust) waktss, (waffon)

mirä: näht, bäl, ädäht, (Anast), gsnäder, (Gr. smattw),
gäts, (Gr. ston) mätor, (Anon) häts, (R. ston) wäts (w. ston)
swäz, (s. ston)

mirä: dänn (Lamm) wänn, (R. ston) sänd, slämp, hä, (Lamm)
mä (Lamm) länd, gständ, känz, mänt,

mirä: sämt, (Lamm) mä, (Lamm) hä, (Lamm) häst, (Lamm)

mirä: fät, (Lamm)

mirä: blätor, (Lamm), ätor, (Lamm)

mirä: epfl (Lamm), hämst, snells (Lamm) verbränt,
känn, (Lamm)

mirä: fät, (Lamm) ghät, (Lamm)

mirä: äss, (Lamm) fläss, (Lamm) ärom, (Lamm) wäss, (Lamm)
äll, (alle) kläppers, (Lamm) äht, (Lamm, Z. ston)

mirä: lö, (Lamm)

Ring a in nicht fastbekantem Bilden

blibla: wardak (Lamm) salät, ständhaft, herzhafft, burger-
saft, rebensaft, wasserhaft,

mirä: mönt, (Lamm) nömst (Lamm) fänt (Lamm)
testomënt, bürgermënt (Lamm), desir, (Lamm)

mind e: wainēhtā, (Wainēhtā)

mind u: dubak' (Labak)

mind o: kolēndar (Kolēndar)

Lamy a (ā) in Sufbatantur Pilbr

klitā: wāt, stāl, snābl, nägl, fāds, wāgs, gābl, hās, grāt,
stāt, sāt, bād, rād, sāds, krāgs, grās, gnād, slāg,
lāg (Layn) āt, (Arst) sāgs, sās, māl (in der Mißl)
brār, bār, (baar) gār, wihār, swār

mind ā: mā (may) māst (mayst)

mind ā: ās, (Aas), grāf, sās, slāf, strāf, swāb, ābed (Abad)
gār, gāsa, hās, (Hakn) drāt, nāt, sāt, swāgs,
rāt, grāt, ātem, brāt, māl, (Muss, Muhl, mull) brā (Braus)
hār, wār (wasn) jār, āder, strāw, mād (Muss, Mudd)
nād, bār, (Bafn) wāg, frāg, plāg, mālör, (Molör)
nāhtör (Nachtör) sprāte, altār, bläss, grāts, (graafn)
māl, jā, dā,

mind ās: bāro, (Laybafn)

mind ā: hāfnor, sās, (Hafn) wāgs (Waggn)

mind ac: gsaet, (y-fayt)

mind a: wātör (Wätör) drap, rap (Rabn) wāt nō (wāt mīd!)

mind āō sāōmo (Sāōmo) krāōm (Krāōm).

mind āō: dō, (y-fayt)

Lamy a (ā) in nyf Sufbatantur Pilbr

klitā: mittāg, sichtsāl, brauchbār;

mind i: mētig, wöstig, döstig, fröitig, sumstig, sonstig,
worftig, (Worftig) fröitig (Fröitig)

mind o: brāōmo (Braōmo) baldōm (Baldōm) ādōm (Adōm).

C. Ringe in Gussbranten / Pilbe

blibbe: bott, erb, kerst, eck, metiger, decke, heck, weck, wetts
kredit, wetts, netz, sperr, fest, besör, desshalb

Ringe blibbe: mett, fest, felo (fndreck, speck, gett, (Gel)
fett, heller, deller, kek, kell, selle (Pfall)

Ringe mind e: kiez (Ringe) meiz (Meiz) gett (Gott)

egts (Gygt) fetig (Futig)

Ringe mind e: retik (Rettig)

mind e: enkl (Fukel) stempfl (Kampfl) kentke (Jungel & Jungel)

denke, denke, verrentis, sentel, hemmod, (Gunt)

mind es: fesster (Festter)

mind es: gses (Gussfuss), gses (Gussfuss) gwes (Gussfuss)

mind aa: faal (Fall) knaacht (Knaacht) raacht (Raacht) slaacht (Flaacht)

flaacht (Flaacht) saago (Sagoo) gaasto (Gast)

gaal (Gulb) gaars (Gaar) waars (Waars)

mind o: bolle (Bolle)

mind i: i sprik (i sprik) fikt (Fikt) sterb, verdurb, brik,
erwirb, britt (Britt)

mind a: gat (Gat) stat (Stat) stast (Stast)

mind a: andret (Andret)

mind a: alf (alf) halfs (Halfs) salle (Salle)

mind ae: haertle (Haertle)

Ringe in Gussbranten / Pilbe

mind i: bitseis (Bitseis)

mind o: appedit (Appedit) wolle (Wolle)

füllt aiss: gwäty, gsän, (Das Litzmunt, ge wörcht mind das, e)*

bott (Bott) dot (Dot) ent (Ent) dour (Dour)

traur (Traur) bou (Bou) saur (Saur) dour (Dour)

fsirs (Fsirs, Fsirs)

fund ginzä: kerls (Kerls) kärts (Kärts) kopst (Kopst) grasst (Grasst)

e in Gussbranten / Pilbe

blibbe e: est, her, mer, lerer, wedl, re (Re) wera, ine, warlaga,

lédig, èbs (alun) hëbs (jubun) rëda, sët (Panda)

ê blittê: swër (ffann) lër (Lann) sër (Pifann)

ê mind eä: trëäts, knëäts.

ê mind e: heff (Huff), nëmms (nuffun)

ê mind i: i gë (inf jubun) sî (fufa)

ê mind äe: laër (Lafun) laërbus, snäe (Sifun) mäe (mafun),
kläe, wäe (wuf) säe (Pun) äe (ffu) äe (nfa) yäe (yufa)
släe (Sifun) veitläens (wistlafun) käers (mufun)

ê mind ää: pflääg (fflyer) säägs (Sifun) räägs, lääds, fääds,
näabl, swääst, määl, wääg, stääg, fläädsmsud,
smäär, (Sifun) lääbs, wääs, (Sifun) bögäars,
däägs (Dyfun) wäägs dix (wufun-dix) lääbs, wääbs,
rääbs (Rubun) fäägs (fufun)

ê mind ö: göö (yufun) stöö (fufun)

mind ö: gös, (jubun) sö (fufun)

V. Ring in fustbakenen Silber

blitt i: gift, scitt, tritt, krist, silber, birk, spitz, sity,
snitz, blity, wity, milty, stity, fisy, frisy, biss, strick,
zwicks, flicks, glity, zitters, biot, dis, wis, ist, kiste,
migt, mittë.

mind e: kënd, gënd, wënd, rënd (Rind) lënd (Lind)
stëmm (Stimm) dënts, fënt, ftënt, wënt, sëmml
(Simmal) hëml, (Himm) spëndl, blënd, gswënd,
wëntke (minkun) sëntke (finkun) stëntke (finkun)
brängs, bënds, fënds, sprängs, sënn, (Rinn)

mind e: gretzo (sitzun)

mind is: hiars, (Hinn) kiös (Küpfun) hist (Hirt) wiatt (Wirtel)
wist (Wirt) licht,

mind i: göiht, (Gufuf) göiht, zwilën (Zwilling) drilën (Drilling)

mind e: zë (Zinn), kë (Rinn)

mind ö: fäestor, (fufun) löös (Lufun) zpös (Zinn) gwööst (Gwööst)

i
mid u: aarvut (swärth).

mid vi: gait (gibt) geist, (gibt) kseist (wiffst).

König i in wiff. bekenntur / Pilbu

mid e: kekē (König) betē (Bischof) wäte (Widder) bserē (Bauer) kēnigē, (König).

mid s: destlers (Kapellmann) regemēt (Regiment) wisadiers,
(wifilman) mitsdēr (Militär)

mid ea: bleistēg, (Blispitt)

falkang: host (Hof), matere, famillē, emilē (Familie) kanarēvogt,
lēnē, (Linn) menstriers (minister) kong (König)

föhyg (Freyg) ämale (Amale)

König i in freybetentur / Pilbu

blidli: igl, bibl, digor, stift, smid, sēb, zel, wis, kis,
trib, (Trib) Wi (Wiff)

mid io: stier, wigg, bier, misr (mir) liad, brisf, dist, spiss,
giss, siada, rishe, dis, visr, dir, his (Hir) sior,
liadsliē (Liedlied)

mid es: deans (Dinn) dēst (Dinst)

mid si: leit, (Lief) karadsis (Kantinn).

mid ui: knui (Kinn) dui (Dinn) quipt, freit (Freit)
sui (Suid) flug (Flug, fling.) kui (Kuib)

mid e: dēs (Dinn)

mid s: kēmmot (Kamm)

mid i: smittē (Schnitt)

mid o: söpps (Sopp)

O. König i in freybetentur / Pilbu

blidli: ohs, (Opp), dropp (Droff), gott, kopf, söpf, koly, wolle, stoly,
boly, rors, stoss, wolk, loh, kost, most, gropp, (Kroff) yopp,
grad, kolbo, frad, gold, hold, koffs, glapf (Klopp) bsoff,
kops, wolle, droffs, (getroffen) rost, kost (Kost) bos (Kost)

mid ö: sönn, (Sinn), sönn, (Sinn), sömmor,

mid äö: mää (Mää)

o
wind luy ö: vól (völ) vólmaö (Hollmünd) möst (Möst).

wind ä: särg, (Rung) bärq, kärb, Klärb, märgs, gštärbs, verdärbs,

wind ö: dästiq (Dünstlag)

wind ää: draästl (Druffel)

wind ää: häärs (Renn) määrs (Meyern) häärs (Zern) väärs (Zern)
däärs, (Zern) wäät (Wend) äät, (Ond) späärs (Zern)
vääders (Wend) fääders (Furern)

wind ö: söst (sonst)

wind u: trucko (Lucken) luk (Lucken)

wind o: wend (Wend)

wind ê: mêtig (Mend)

Wind o in wiff / wiff / wiff / wiff / wiff

blibt o: meugroh, erdtroh;

wind ä: mästkärb, väersärg;

wind ää: weissdäärs (Weissdunn) wëtshäärs (Weissdunn)

wind ö: öskirs (Finken)

wind o: abbodék (Abdick) avskät (Armed) obbasixiö (Egyptien)
körgst (Gungst)

wind ü: antwät (Antwort)

wind u: kurnsüs (Kurniss) wullë (Wollen)

fältwif: karlë (Karl) barmëtör (Barmeter) lëbold (Leyold)

Wind o in wiff / wiff / wiff / wiff / wiff

blibt ö: öfs, löb, kökls, höbl, höf, wögl, drög (Zug) söl, (Zug) bods,
höl, gštökl, fählë;

wind o: cott (Lut) kolls (Lut) dommhörr, knotts (Knoten)

wind ää: kröä (Kraut) böä (Luf) löä (Luf) fröä (Frosch)

wind ö: sö (Zug) trö, (Zug) jö (Zug) rörr (Renn)

wind ää: bääror, (Luf) bäärs, väär (Wend) väärhäär, (Wend) r.

wind äö: näöt (Nest) stäödd, säödd, fläö (Zug) räör (Zug) draöst (Zug)

daöd (Died) sträo (Streif) bräösoms (Brosamen) raöd (Rief)
raä (rauf) raöt, graöds, blaös, fräo, verläörs, gfräörs, häo,

d. wird u: dull (Duff)

Lanz u mit wiff guffbrantend / Piller

blittö: baurshöf (Baurhof) raubvögl, fuödsöel (Fußsohl)

wird ö: ssüböä (Süßbrot) Kaiser kröä (Kaiserkrone)

wird ää: durbaärs, (Düffelbrot) naglbäärs (Nagelbrot)

wird äö: onaöt (Almof)

wird s: doctör, profössör, rächtör (Richter) examänätör (Examinator)

wird us: alamussö (Almspeis)

U. Ring u mit wiff guffbrantend / Piller

blitt u: duft (Duff) mustör, nuöter, gurgl, wurf, bütter, yukör,
supp, lumps, puss, kuss, guß, nuß, luft, stüts (Stütze)
wurern, (Wurm) stürm, buhl, brust, lust, bruch.

wird ü: wüöt (Wuß), büst (Büß) süy (Süß) küy (Küß)
dür (Dür) wüy (Wuß) bügl (Bügel) düöt (Düß)

wird ö: dömm, stömm, brömm, krömm, stönd, mönd, grönd, fönd (Fünd)
bönd, sömpf, strömpf, lömpf, wändör, löy (Lüß) sprön (Sprün)
rönd, wänds, (Wänden) ömpfönds (Empfinden) döpf (Düß)
pfönd (Pfünd) hönd (Hünd)

wird sö, brööt (Büß) dsööt (Düß)

wird us: mustör, (Müß) fuötör, (Füß) (Füß)

Ring u mit wiff guffbrantend / Piller

wird ë: haushalten (Haushaltung) waisën (Weisung) örnën (Ordnung)
waldën, prüfën (Prüfung) belobën, (Belobung) ahtën (Achtung)

wird ö: kapoyënör (Kapuziner)

fallt wiff: akkrät (accurat) brogrätör (Procuretor) stom (Stumpf)

Lanz u mit wiff guffbrantend / Piller

blitt ü: stüb, gür (Gürtel) ür, üfer, nüdl, büdl,
stüdl, spur, üsprön,

wird us: bus, sübr, snuar, kus, kus, rus, füs (Füß) brusdör,

rust, fuoss, gruss, ruess, muot, blust, quot, buess (Riſſen)
bust, ruost (in hülffrijen) dust (Luff) grust, sus, flust
brust, ruor (Riſſen) kruog, pfluog, muot, huof, ruof,
gnug, klug, suske, kuste (Riſſen).

mir ö: öhael (Riſſen) ögliche (Anglich) ögliche (in guffick)
(in Riſſen "un" "in Riſſen" "ö.") nö (mir).

mir ö: blöem, (Blüem) döe (Him) röem (Riſſen).

ä. Riſſen ä in Riſſen Riſſen

blüelä: bäh (Riſſen) häftē, ställ, sätll, wäld, mächtig, brächtig,
bläg (Riſſen) säſer, sähtelē (Riſſen)

mir e: becke, bēren, -epfl, (Angl) deher (Riſſen) fēsser (Riſſen)
greftig (Riſſen) fēher (Riſſen) ergor (Angl) etter (älter)
sterker (Riſſen) meſte (Riſſen) ketter, (Riſſen) gwerma (mämmen)
ſwerma (ſchwärmen) neſt (Angl) weget (mäſſl.) bletter (blätter)

mir ä: gäts, (Gärten) gätner (Gärten)

mir ē: ſwēzer (ſchwärzen) kēter (Gärten)

mir ē: dēng (Läng) dēnger (Läng) bēnt (Länder) rēnt (Länder)
drēnt (Länder) ſwēng (ſchwärzen) grēng (Riſſen)
hēnd (Händ) wēnd (Wänd) lēnder (Länder)

mir ē: hēmer (Hämmer) dēmer (Hämmer)

mir ä: hēmer (Hämmer) hēnt (Händ) fänt (Fänt)

mir ä: läst (Liff) läst (Liff) grät (grät)

Lary ä in Riſſen Riſſen

blüelä: jäger, säſer, släſer, käſ, gopräh, gnädig, sädlich,
näſ (mäſ) mäſ, säſ, gräs, gräſe;

mir ē: glēser (Gläser) grēser, rēder, mēder (Mäder, in Riſſen Riſſen)
grēber, nēgl, sēbl, wēls (mäſ) zēls (Zäler)

mir ē: ſēma (ſchwärmen) grēma (grämmen) kēma (Käm) nēma (Näm)
gēna (Gän) spē (Spä) ſwē (ſchwärmen) tēna (Tän)

mir ää: säägs, (Säng) kääſer, bäär, ſwäär (ſchwärmen) wäägs (mäſ)
gäär, nää.

mir ä bläſet (bliff) släſt, (ſpiff) grät (grät).

Ö. Rung ö luntel in luntelun / Pilbu
min e: gōpett, zepfär, hell (hälla) fies (drüpfen) ökeets (Wokkiflen)
slesör, effno (offnen) topfär (Löffel) kepfe (Rißer)
teffil (Löffel) pfertner (Pförtner) p.

min ää: wääter (Wörter) ääter (Ärter);

min öä: höärs (Hörner) döärs (Dünnen);

min o: stopol (Stöpsel);

min i: snirkel (Spinnkel);

Rung ö luntel in wist fusteluntel / Pilbu

min i: äikilē (Fischfänger) künig (König)

Lung ö luntel in fusteluntel / Pilbu

min o: grot (Kröte);

min e: hēlē, (Häsel) hēf, (Häse) drög (Lug) wēgl (Weg) efs (Eisen)
suwkels (Wassermelone) bēd (Bede)

min e: sē (See) kēnig (König)

min ää: lēä (Lese) sēä (See)

min ää: raētē (Reise) graēssē (Gras) blaēd (Blut) haēē (Hase)
wretlaēss (Wassermelone) haērs (Hase) draēss (Druck) raēss,
(Wasser) laēss (Lese) g haērs (Gras) baēd (Bede) naēthig

Lung ö in wist luntelun / Pilbu

lunteläe: häsraetslar (Häsefänger)

U. Rung i in fusteluntel / Pilbu

min i: kittē (Kette), sissel, slissel, siös, kiös (Kisse) birg, sittel,
fells, wirgs, diru, sätz, fliss (Fluss) p.

min e: biests (Beiste) wiest (Weiste) stize (Stimme)
äkeizer (Äcker) grwig (Grün);

min e: sprēa (Sprache) grēnd (Gründe) hēntē (Hände);

min u: stude, muck, bruk, nuss (Nuss) kuhē, luckē, burger,
grucke (Gründe) rucke, verlufts (Verlust) drucke,
nutzt (Nutz) slupfs, kups, zruck (Zirkel) ruckkacy (Ruck)

min u: verdüsts (Verlust) wiests (Weiste) busts (Büste)

min e: brelle (Brille) breller (Brillen)

min ää: wäesē (Wasser) dāesē (Dass)

Lanyä in Jusfbrantur / Piller

mind i: dir (Zorn) flügl, beigl, zügl, (Zügel) kibl, ibl, itr, trüb,
 mind is: bishor (Bischof) dieker, kiefar, brüdar, suster, grüss (Grüß),
 füss, grüss (König) drüss, (Drüsen) gmiss (Gmüß)
 hist, (Zute) bris, (Briser) gists (Güte) histe (Hüte) blis,
 brüss, wüts, (Wüß) lügs, (Lügen) mied (Mied) wüßt (Wüß)
 mind ü: lügē (Lügen)
 mind us: brüts (Brüder) blüst (Blüde)
 mind e: begleidē (Begrüßer) begle (Begrüßer);
 mind es: grēs (Grün)

El. ei in Jusfbrantur / Piller

mind ai: brai, blai, psail, bsil, spais, prois, flois, nois, sait, wais,
 wais, rois, risis, wais, fisis, gais, wais, dris.
 mind ä: wäe (Wäer) fäe (Fäer) rae, mäe, dae, sae, lais (Lais) fäel,
 (Fäer) kae (Käer) laem (Läer) fäe (Fäer) dräe (Däer)
 mind ac: haeter (Häer) laed (Läer) laeder (Läer).
 mind ae: äe (Fä) räef, (Räer) äet, mäeter, gäet (Gäer)
 äed (Fä) räet, säel (Säer) räes (Räer) mäes (Mäer)
 gläes (Gläer) läeter, bäd, däel (Däer) kaed (Käer)
 kläed, quäst, gäes (Gäer) fläes, häes, häess, wäet
 äegs (Äger) verstäegs (Verstäeger), läet, smäet, la,
 rae- (Räer)
 mind äe: stöe (Stöer) böe, löe, (allin) öen (Öer) köen (Köer)
 gmöet (Gmüer) gmöed (Gmüer) däköet (Däker)
 mind i: wid (Wäer) (wid Gwäer).

ei in Jusfbrantur / Piller

mind e: fräelē (Fränlein) vegelē (Weglein) Dit Perle in wäer-
 pilber mind nōn zu "ll"
 mind o: arbat (Arbeit) wäret (Wäer) gwänet, kränket,
 fältt mē: wäall (Wäer)

El. ei in Jusfbrantur / Piller

mind ai: leit, zsig, stäir, nois (nois)
 mind äe: kae, (Zorn) fräed (Fräer)
 mind ui: suir, neu (neu) fuir (Füer) fuirig (Füer) spruill,
 (Füer) bluis, kuise, (Zorn) uier (Wäer) ui (Wäer)

All. au, mird in fustentur / Piller

ao: fao, raoh, kaof, laof, aog, laog, laob, daogo (Ling)
daob (Larb)

mird ou: sau, bau, baur, haus, maus, raus, bau, lou, daub (Larb)
gub, maub, faub, rau, trau, srau (Pruib)
trou (Lunna) maur (Munna) saur,

mird a: bla, (blai) gra (grai) la (lai) tikla (tiklun)

mird o: gloff (yalnif)

mird so: koem, (Lunna) bro, boem, droem, soem, roem, floem (Pflun)
doem (Lunna)

mird ac: daef (Lunna)

mird i: bricht (Lunna)

mird u: duess, (Lunna) uess (Lunna)

In mird fustentur / Piller

mird ao: wittfao, spittfao, knoebfao.

mird ou: raethaus, spizmaus, faubau (Lunna)

All. in fustentur / Piller

mird ai: maid (Lunna) laid (Lunna) kaid, groet, braid (Lunna)
heid (Lunna) heid (Lunna) deid (Lunna) r.

mird ae: raeb, (Lunna) kaef (Lunna) laef (Lunna) daef,
(Lunna)

mird ae: baem, draem, raem (Lunna)

mird ao: verdaem (Lunna) raem (Lunna) saem (Lunna)
traem (Lunna); saem (Lunna).

mird ui: brui (Lunna) bruid (Lunna).

All. in fustentur / Piller

mird ae: kaed (Lunna) spachens (Lunna)

mird ae: waed (Lunna) saet, (Lunna) laet, (Lunna) maet (Lunna)
baet (Lunna).

mird ae: roe (Lunna).

b. Consonanten:

b.

bleibt b: bris, blos, brust, bah, bsur, brus, büst, bänk, bett, bock,
bröt, bush, bus, birg (Birge) bust, bisel (Bispe) bruck z.

brindz m: brwälmle (Biswälmle)

b fällt ein: gisot (gisst) bus (Lüch) gäal (yall)

brindz m: grusts (nifon)

brindz m: falk (falk)

brindz m: rap (Rabe, Rhyal)

d.

bleibt d: düst, dänk, dönnr, dull (Duff) döans, (Damm) dätit (Duff)
diä (Ja) dior (Dri) dänkt (Dänkt) dömm (Damm) dömm (Damm)

d wird t: bant (mit Dm) bänst (Branst) edowät (Edowät) bilt (Bild) bēntl (Lüch)

d fällt ein: mäö (Mam) mäars (Mam) järren (Damm)

d wird f: pfendle (Pfendle) mēndle (Mēndle)

bleibt f: fis, fris, faost (Fäst) frucht, flucht, ofs, oft, luft, duft z.

wird z h: sucte (Sucte) uff "stath. f." heff (Huff)

g wird ch: rētia (Rettia) g'kuns (G'kuns) g'spait (Gasp)

bleibt g: gäös (Gans) gift, gis, gisot, gott, aug, lugē, gust, gänz z.

g fällt ein: löst (Löst) mäst (Mäst) mäars (Mam)

ng wird nk: swängk (Swängk) stöngk (Stöngk) stwängk (Stwängk)

g wird d: hēsd (Hēsd)

ch. bleibt: aht, naht, maht, sah, slacht, fraht, laht (Lacht) rauht,
(Rais) frucht, loh, doh (Doh) dah, wch, stik (Stik)

fällt ein: mil (Mil) wēlsr (Wēlsr) ä! (A) nō (Nō) stōi (Stōi)

wird k: stōrk (Stōrk)

wird w: druck (Druck) zuht (Zuht)

k.

bleibt: küz (Küz) kast (Kast) kibl, koht, yucker, kēz (Küz) z.

wird ch: bap (Bap)

bleibt: luft, lob, licht, länd, lous, lä, lioge, lät, lön.

l wird g: snarkle (Snarkle)

l wird l: holl (Holl) katollis (Katollis)

l wird ll: wöl (Wöl) wölön (Wölön)

wird w: kauför (Kauför)

m.

bleibt: mägd (Mägd) mäst (Mäst) mil (Mil) mä (Mam) mäö (Mam) z.

wird t: dāköet (Dāköet)

fällt ein: hōe (Hōe) löe (Löe)

m wird mm: hēmārtle (Hēmārtle) kāmōr (Kāmōr) swām (Swām) jäōmōr (Jäōmōr)

geben.

B. Conjugation.

Zeitformen.

Indicativ.

Conjunctiv

Conditionalis.*

Präsens.

S. i gib, du giest, or gisit,
sē gisit, s' gisit.
P. mit gānd, isr gānd, sē gānd. mo gēsbē, or gēsbē, sē gēsbē.

i gēsb, du gēsbēst, or gēsb,
sē gēsb, s' gēsb.

i gāb, du gābēst, or gāb.
sē gāb, s' gāb;
mo gābē, or gābē, sē gābē.

Perfectum.

S. i hāb gēā, du hāst gēā,
or hāt gēā, sē hānd gēā
s' hāt gēā.
P. mo hānd gēā, or hānd gēā,
sē hānd gēā.

i hāb gēā, du hābēst gēā,
or hāb gēā, sē hāb gēā,
s' hāb gēā.
P. mo hābē gēā, or hābē gēā,
sē hābē gēā.

i het gēā, du hetēst gēā,
or het gēā, sē het gēā,
s' het gēā.
P. mo hetē gēā, or hetē gēā,
sē hetē gēā.

Futurum.

S. i wēr gēā, du wōst gēā,
or wōt gēā, sē wōt gēā,
s' wōt gēā.
P. mo wērot gēā, or wērot
gēā, sē wērot gēā.

i wēr gēā, du wērēst
gēā, or wēr gēā, sē wēr
gēā, s' wēr gēā.
P. mo wērē gēā, or wērē
gēā, sē wērē gēā.

i dāt gēā, du dātēst
gēā, or dāt gēā, sē dāt
gēā, s' dāt gēā.
P. mo dātē gēā, or dātē
gēā, sē dātē gēā.

thun.

Präsens.

S. i duor, do duost, or duot,
sē duot, s' duot.
P. mo dānd, or dānd,
sē dānd.

i dēsb, du dēsbēst, or dēsb,
sē dēsb, s' dēsb.
P. mo dēsbē, or dēsbē,
sē dēsbē.

i dāt, du dātēst,
or dāt, sē dāt, s' dāt.
P. mo dātē, or dātē, sē
dātē.

Perfectum.

S. i hāb dāō, du hāst dāō,
or hāt dāō, sē hāt dāō,
s' hāt dāō.
P. mo hānd dāō, or hānd
dāō, sē hānd dāō.

i hāb dāō, du hābēst
dāō, or hāb dāō, sē hāb
dāō, s' hāb dāō.
P. mo hābē dāō, or hābē
dāō, sē hābē dāō.

i het dāō, du hetēst
dāō, or het dāō,
sē het dāō, s' het dāō.
P. mo hetē dāō, or hetē
dāō, sē hetē dāō.

Futurum.

S. i wēr dōā, du wōst dōā,
or wōt dōā, sē wōt dōā,
s' wōt dōā.
P. mo wērot dōā, or wērot
dōā, sē wērot dōā.

i wēr dōā, du wērēst
dōā, or wēr dōā, sē wēr
dōā, s' wēr dōā.
P. mo wērē dōā, or wērē
dōā, sē wērē dōā.

i dāt dōā, du dātēst
dōā, or dāt dōā, sē dāt
dōā, s' dāt dōā.
P. mo dātē dōā, or dātē
dōā, sē dātē dōā.

gehen.

Präsens.

S. i gān, du gāst, or gāt,
sē gāt, s' gāt.
P. mo gānd, or gānd,
sē gānd.

i gān, du gānēst, or
gān, sē gān, s' gān.
P. mo gānē, or gānē,
sē gānē.

i gēn, du gēnēst,
or gēn, sē gēn, s' gēn.
P. mo gēnē, or gēnē,
sē gēnē.

Perfectum.

S. i bē gānā, du bist gānā,
or ist gānā, sē ist gānā,
s' ist gānā.
P. mo sōnd gānā, or sōnd
gānā, sē sōnd gānā.

i sōi gānā, du sōiēst
gānā, or sōi gānā,
sē sōi gānā, s' sōi gānā.
P. mo sōiē gānā, or sōiē
gānā, sē sōiē gānā.

i wār gānā, du wārēst
gānā, or wār gānā,
sē wār gānā, s' wār
gānā.
P. mo wārē gānā, or wārē
gānā, sē wārē gānā.

Futurum.

S. i wēr gāō, du wōst gāō,
or wōt gāō, sē wōt gāō,
s' wōt gāō.
P. mo wērot gāō, or wērot
gāō, sē wērot gāō.

i wēr gāō, du wērēst
gāō, or wēr gāō, sē wēr
gāō, s' wēr gāō.
P. mo wērē gāō, or wērē
gāō, sē wērē gāō.

i dāt gāō, du dātēst
gāō, or dāt gāō, sē dāt
gāō, s' dāt gāō.
P. mo dātē gāō, or dātē
gāō, sē dātē gāō.

* Imperativ: gib!

<u>stehen.</u>	<u>Indicativ.</u>	<u>Conjunctiv.</u>	<u>Conditionalis.</u>
<u>Præsens.</u> P. i ständ, du stäst, or stät, sē stät, s' stät. P. ma ständol, or ständst, sē ständst.	i ständ, du ständest, or ständ, sē ständ, s' ständ. ma ständē, or ständē, sē ständē.	i ständ, du ständest, or ständ, sē ständ, s' ständ. ma ständē, or ständē, sē ständē.	i stēd, du stēdest, or stēd, sē stēd, s' stēd. ma stēdē, or stēdē, sē stēdē.
<u>Perfectum.</u> P. i bē gōdändä, du bist gōdändä, or ist gōdändä, sē ist gōtändä, s' ist gōdändä. P. mo sond gōdändä, or sond gōdändä, sē sänd gōdändä.	i sei gōdändä, du ssiest gōdändä, or sei gōdändä, sē sei gōdändä, s' sei gōdändä. ma ssiē gōdändä, or ssiē gōdändä, sē ssiē gōtändä.	i wär gōtändä, du wärest gōtändä, or wär gōtändä, sē wär gōtändä, s' wär gōtändä. ma wärest gōtändä, or wär gōtändä, sē wärest gōtändä.	
<u>Futurum.</u> P. i wēr stāō, du wōst stāō, or wōt stāō, sē wōt stāō, s' wōt stāō. P. ma wērot stāō, or wērot stāō, sē wērot stāō.	i wēr stāō, du wērost stāō, or wērot stāō, sē wērot stāō, s' wērot stāō. ma wēre stāō, or wēre stāō, sē wēre stāō.	i dāt stāō, du dātōst stāō, or dāt stāō, sē dāt stāō, s' dāt stāō. ma dātē stāō, or dātē stāō, sē dātē stāō.	
<u>haben.</u> <u>Præsens.</u> P. i hās, du hāst, or hāt, sē hāt, s' hāt. P. ma hānd, or hānd, sē hānd.	i hāb, du hābest, or hāb, sē hāb, s' hāb, ma hābē, or hābē, sē hābē.	i het, du hetest, or het, sē het, s' het, ma hetē, or hetē, sē hetē.	
<u>Perfectum.</u> P. i hāō ghēt, du hāst ghēt, or hāt ghēt, sē hāt ghēt, s' hāt ghēt. P. ma hānd ghēt, or hānd ghēt, sē hānd ghēt.	i hāb ghēt, du hābest ghēt, or hāb ghēt, sē hāb ghēt, s' hāb ghēt. ma hābē ghēt, or hābē ghēt, sē hābē ghēt.	i het ghēt, du hetest ghēt, or het ghēt, sē het ghēt, s' het ghēt. ma hetē ghēt, or hetē ghēt, sē hetē ghēt.	
<u>Futurum.</u> P. i wēr hāō, du wōst hāō, or wōt hāō, sē wōt hāō, s' wōt hāō. P. ma wērot hāō, or wērot hāō, sē wērot hāō.	i wēr hāō, du wērost hāō, or wērot hāō, sē wērot hāō, s' wērot hāō. ma wēre hāō, or wēre hāō, sē wēre hāō.	i dāt hāō, du dātōst hāō, or dāt hāō, sē dāt hāō, s' dāt hāō. ma dātē hāō, or dātē hāō, sē dātē hāō.	
<u>mögen.</u> <u>Præsens.</u> P. i mäg, du māst, or māg, sē māg, s' māg. P. ma mēgot, or mēgot, sē mēgot.	i mēg, du mēgest, or mēg, sē mēg, s' mēg. ma mēgē, or mēgē, sē mēgē.	i mēht, du mēhtest, or mēht, sē mēht, s' mēht. ma mēhtē, or mēhtē, sē mēhtē.	
<u>Perfectum.</u> P. i hāō mēgo, du hāst mēgo, or hāt mēgo, sē hāt mēgo, s' hāt mēgo. P. ma hānd mēgo, or hānd mēgo, sē hānd mēgo.	i hāb mēgo, du hābest mēgo, or hāb mēgo, sē hāb mēgo, s' hāb mēgo. ma hābē mēgo, or hābē mēgo, sē hābē mēgo.	i het mēgo, du hetest mēgo, or het mēgo, sē het mēgo, s' het mēgo. ma hetē mēgo, or hetē mēgo, sē hetē mēgo.	
<u>Futurum.</u> P. i wēr mēgo, du wōst mēgo, or wōt mēgo, sē wōt mēgo, s' wōt mēgo. P. ma wērot mēgo, or wērot mēgo, sē wērot mēgo.	i wēr mēgo, du wērost mēgo, or wērot mēgo, sē wērot mēgo, s' wērot mēgo. ma wēre mēgo, or wēre mēgo, sē wēre mēgo.	i dāt mēgo, du dātōst mēgo, or dāt mēgo, sē dāt mēgo, s' dāt mēgo. ma dātē mēgo, or dātē mēgo, sē dātē mēgo.	

C. Deklination.

Im Plural Einzahl kommen nur drei Fälle vor, nämlich:
Nominativ, Dativ u. Accusativ.

Beispiele:

	<u>Nominativ,</u>	<u>Dativ,</u>	<u>Accusativ.</u>
a. <i>Antropomorph.</i>	der Herr,	am Herrn,	den Herrn.
<i>minl.</i>	der Herr,	am Herrn,	den Herrn.
<i>weibl.</i>	d' musten,	den musten,	d' musten.
<i>neutr.</i>	s' känd,	am känd,	s' känd.
	den meistern,	am meistern,	den meistern.
	kus,	den kus,	d' kus.
	s' käblē,	am käblē,	s' käblē.
	den wägen,	am wägen,	den wägen.
	kapp,	den kapp,	d' kapp.
	s' säf,	am säf,	s' säf.
	den stuhl,	am stuhl,	den stuhl.
	d' gäess,	den gäess,	d' gäess.
	s' holz,	am holz,	s' holz.

b. <i>Adjektiv.</i>	den swägen (schwarz)	am swägen,	den swägen.
<i>weibl.</i>	dē grēn (grün)	den grēn,	dē grēn.
<i>neutr.</i>	s' kläc (klein)	am kläc,	s' kläc.
	den haō (hoch)	am haō,	den haō.
	dē lān,	den lān,	dē lān.
	s' küz,	am küz,	s' küz.
	den nider (nieder)	am nider,	den nider.
	den sēs (fein)	den sēs,	dē sēs.
	s' bräv,	am bräv,	s' bräv.
	den gust,	am gust,	den gust.
	dē gēäl (gelb)	den gēäl,	dē gēäl.
	s' stesitig,	am stesitig,	s' stesitig.

D. Fürwörter.

	N. D. A.	N. D. A.	N. D. A.
a. <i>früherlich</i>	S. ⁱ , ^{mir} , ^{mî} Sui(sē) ^{mir} , Sui(sē) ^s , ^{im} , ^s Pl. <u>mir</u> , <u>is</u> , <u>is</u> , <u>ir</u> , <u>ui</u> , <u>ui</u>	S. ^{dū} , ^{dir} , ^{dî} Sui(sē) ^{ir} , Sui(sē) ^s , ^{im} , ^s Pl. <u>ir</u> , <u>ui</u> , <u>ui</u>	S. ^{er} , ^{im} , ^{er} Sui(sē) ^s , ^{im} , ^s Pl. <u>sē</u> , <u>ēn</u> , <u>s</u>
b. <i>Leitz anzeigend:</i>	S. ^{männlich} ^{mai} , ^{msim} , ^{msin} Pl. <u>mainē</u> , <u>mainē</u> , <u>mainē</u> S. ^{dai} , ^{dsim} , ^{dsin} Pl. <u>dainē</u> , <u>dainē</u> , <u>dainē</u> S. ^{sai} , ^{saim} , ^{ssin} Pl. <u>ssinē</u> , <u>ssinē</u> , <u>ssinē</u>	S. ^{wieblif} ^{mai} , ^{msin} , ^{mai} Pl. <u>mainē</u> , <u>mainē</u> , <u>mainē</u> S. ^{dsi} , ^{dsin} , ^{dsi} Pl. <u>dainē</u> , <u>dainē</u> , <u>dainē</u> S. ^{sai} , ^{ssin} , ^{ssai} Pl. <u>ssinē</u> , <u>ssinē</u> , <u>ssinē</u>	S. ^{föylif} ^{mai} , ^{msim} , ^{mai} Pl. <u>mainē</u> , <u>mainē</u> , <u>mainē</u> S. ^{dai} , ^{dsim} , ^{dai} Pl. <u>dainē</u> , <u>dainē</u> , <u>dainē</u> S. ^{sai} , ^{saim} , ^{ssai} Pl. <u>ssinē</u> , <u>ssinē</u> , <u>ssinē</u>
<i>MF</i>	S. <u>aisar</u> , <u>aisaram</u> , <u>aisaran</u> Pl. <u>aisara</u> (<i>inruffend glrif</i>) S. <u>uisr</u> , <u>uisram</u> , <u>uisron</u> Pl. <u>uisra</u> S. <u>iors</u> , <u>ioram</u> , <u>ioran</u> Pl. <u>iors</u> , <u>ioram</u> (<i>inruffend glrif</i>)	S. <u>aisar</u> , <u>aisar</u> , <u>aisar</u> Pl. <u>aisara</u> (<i>inruffend glrif</i>) S. <u>uisr</u> , <u>uisr</u> , <u>uisr</u> Pl. <u>uisra</u> S. <u>iors</u> , <u>iors</u> , <u>iors</u> Pl. <u>iors</u> , <u>ioram</u> , <u>iors</u>	S. <u>aisar</u> , <u>aisaram</u> , <u>aisar</u> Pl. <u>aisara</u> , <u>aisaram</u> , <u>aisar</u> S. <u>uisr</u> , <u>uisram</u> , <u>uisr</u> Pl. <u>uisra</u> , <u>uisram</u> , <u>uisr</u> S. <u>iors</u> , <u>ioram</u> , <u>iors</u> Pl. <u>iors</u> , <u>ioram</u> , <u>iors</u>
c. <i>Guirrifand:</i>	S. <u>dēr</u> , <u>dām</u> , <u>dōā</u> Pl. <u>dis</u> , <u>dānē</u> , <u>dis</u> S. <u>ā sōttogs</u> , <u>āms sōttogs</u> <u>ān sōttogs</u> B. <i>Whitros Guirrifand</i>	S. <u>dūi</u> , <u>dānar</u> , <u>dūi</u> Pl. <u>dis</u> , <u>dānē</u> , <u>dis</u> S. <u>ā sōttogs</u> , <u>oro sōttogs</u> , <u>ā sōttogs</u> S. <i>inruffend</i>	S. <u>dēs</u> , <u>dām</u> , <u>dēs</u> Pl. <u>dis</u> , <u>dānē</u> , <u>dis</u> S. <u>ā sōttogs</u> , <u>āms sōttogs</u> , <u>ā sōttogs</u>
d. <i>forzend:</i>	S. <u>wēar</u> , <u>wām</u> , <u>wām</u> S. <u>wēlo</u> , <u>wēlom</u> , <u>welo</u> Pl. <u>wēlē</u> (<i>inruffend glrif</i>) <u>wā</u> (<i>ron?</i>) <u>mā</u> (<i>ro?</i>) <u>wēnn</u> (<i>nam?</i>) <u>wē</u> (<i>rin?</i>)	S. <u>wēlo</u> , <u>wēlor</u> , <u>wēlo</u> Pl. <u>wēlē</u> (<i>inruffend glrif</i>) <u>wā</u> (<i>ron?</i>) <u>mā</u> (<i>ro?</i>) <u>wēnn</u> (<i>nam?</i>) <u>wē</u> (<i>rin?</i>)	S. <u>wēlas</u> , <u>wēlam</u> , <u>wēlas</u> Pl. <u>wēlē</u> (<i>inruffend glrif</i>) <u>wā</u> (<i>ron?</i>) <u>mā</u> (<i>ro?</i>) <u>wēnn</u> (<i>nam?</i>) <u>wē</u> (<i>rin?</i>)
e. <i>inruffend:</i>	S. <u>his</u> (<i>gin</i>) <u>nā</u> (<i>gin</i>) <u>hēr</u> (<i>gin</i>) <u>dā</u> (<i>pa</i>) <u>dott</u> (<i>gurt</i>) <u>nāh</u> (<i>nam</i>) <u>ā sō</u> (<i>fo</i>).	S. <u>his</u> (<i>gin</i>) <u>nā</u> (<i>gin</i>) <u>hēr</u> (<i>gin</i>) <u>dā</u> (<i>pa</i>) <u>dott</u> (<i>gurt</i>) <u>nāh</u> (<i>nam</i>) <u>ā sō</u> (<i>fo</i>).	S. <u>his</u> (<i>gin</i>) <u>nā</u> (<i>gin</i>) <u>hēr</u> (<i>gin</i>) <u>dā</u> (<i>pa</i>) <u>dott</u> (<i>gurt</i>) <u>nāh</u> (<i>nam</i>) <u>ā sō</u> (<i>fo</i>).

* Dativ u. Accusativ sind glrif.

E. Zahlwörter.

Bestimmte
Zahlwörter: i. Grundzahlwörter: öed (eins) zwäe (zwei) druer, müel: drei (drei)
(Grundzahlwörter!) vier (vier) fäef (fünf) sees (sechs) sebs (sieben) acht (acht)
näe (neun) zeä (zehn) älff, (elf). desisig (zwanzig)
(Bei den bestimmten Zahlwörtern fällt bei den huffelb, ig
das "i" immer weg).

b.
Bestimmte Zahlwörter: der äest (der erste) Bei den übenigen steht der Grundzahlwörter
mit ein "t" hinzu, das Zahlwort "dritt" übenigen; z. B.
der zeät (der zehnte). Von "zwanzig" im hüel zu den
Grundzahlwörtern ein "giät", z. B. desisigiät (zwanzigste)

c.
Bestimmte Zahlwörter: z. B. oenroläe (einmal) bei den weiteren steht der Grund-
zahlwörter ein beides ölben "roläe" hinzu; z. B.
fäefroläe (fünfmal)

d.
Bestimmte Zahlwörter: desisafak, zeäisafak, zwanzigisafak z.
öemäl (einmal) seemäl (sechsmal)

e.
Bestimmte Zahlwörter: ein was von den Bestimmte Zahlwörter ein "U" (Hilf)
in "halb" gebildet; z. B. wiatt (viertel od. viertel);
fäefthalb = $4\frac{1}{2}$.

Unbestimmte
Zahlwörter: öenēgē (einige) ettike (etliche) wēnēg (vornehm) mānkē (manche)
maē (mehr od. mehrere) fēll (viel) kāē (kein)

* amf: ägozoger, ägozoge, ägozögst (ein, zwei, drei Zahlwörter)